

Un francțiror paradoxist

Constantin M. Popa

Poet venit dinspre partea științelor,
FLORENTIN SMARANDACHE a descoperit că drumul cel mai
scurt dintre două sentimente este versul și, pe baza
acestui principiu, încearcă să lumineze întunericul
sufletului cu superbă insolență și nemăsurat orgoliu,
sfidînd primejdia manierismului și a pastişei.

Beneficiar al educației permanente, el, ma-
tematicianul declarat, a bolit (după) și a abolit
(apei) metafora în favoarea metaforei. Pentru că înain-
te de a avea ceva de spus, tot el, poetul, are ceva de
scris. Firește, scrisul ca exercițiu spiritual supe-
rior, pledînd, de fapt, împotriva încartiruirii în for-
mule a unui imponderabil care poartă existența către
revelații poetice. Cuvîntul neliniștit se lasă greu

disciplinat, ca în primul său volum "paradoxist" intitulat Legi de compoziție internă, Poeme cu...probleme! și apărut în Maroc (Ed. El Kitab, Fès, 1982). Aici găsim un "Program-manifest" pus sub semnul unui motto elegant pentru ceea ce înseamnă productivitatea sensurilor divergente: "Viața-n slujba restirii, asta-i moartea". Dar moartea în slujba scrierii?, ne întrebăm noi. Aceasta-i viața poetului! Pentru că - cităm din interviul pe care și-l acordă siesi în același volum - "poetul este o ființă firavă, slabă.../...dar în teată puterea cuvîntului! Poetul se ține de cuvînt! (s.n.).

Florentin Smarandache încă nu ajunsese la conștiința clară a paradoxismului. Încă oscilează între poezia cuminte, cu "cap și coadă" și poezia fără coadă care "dă din cap". Versurile "căpease, inselente, nenconfermiste" (aprecierea aparține poetului) își fac loc însă cu destulă vigoare, alcătuind o etapă preparadoxistă în lirica lui Florentin Smarandache, perioadă bîntuită de "antifraze, parafraze, antipoezie, metapoezie, poezie a absurdului".

Un an mai târziu, 1983, anul de naștere al paradoxismului, tot în Maroc, Florentin Smarandache publică volumul Le sens du non-sens (Editions Artistiques, Fès). Criticul Dumitru Radu Popa are revelația unui poet de pregnantă originalitate, scriind: "O veritabilă surpriză, căci, așa cum autorul însuși spune, el este de naționalitate română, scrie în limba franceză, trăiește într-o țară arabă și, în plus, exercită profesiunea de profesor de...matematică!"¹.

Situația aceasta paradoxală este potențată de caracterul mai puțin obișnuit al creației sale poetice. Florentin Smarandache redescoperă pe cont propriu gustul avangardei pe care și-o asumă cu maximă autenticitate, nu ca o achiziție culturală, ci ca experiență personală, netrăită încă de nimeni înaintea sa. Calambururile se succed într-un ritm alert, contra-sensurile celaberează la configurarea unor semnificații dintre cele mai bizare, totul este astfel conceput încât să nu lase nici o clipă spiritul în stare de odihnă - necontrariat, adică. De la jocul de cuvinte,

incongruența aparentă, poantele subtile, pînă la farsa celor cinci pagini albe din final ("Poèmes en aucun vers") poetica lui Florentin Smarandache este călăuzită de acel simț acut al relativității și de acea ironie mușcătoare care caracterizează din plin literatura română. De altfel, mult înaintea avangardei istorice, C. Negruzzi, în "Negru pe alb", experimentase o limbă "fantezistă", iar Al. Odobescu își încheia eseu "Pseudo-kinegetikos" cu "cel mai plăcut capitol pentru cetitor" alcătuit din puncte de suspensie.

Oricum, prin Florentin Smarandache, noua mișcare paradoxistă fusese inventată, dintr-o tradiție încărcată și veit ignorată și dintr-o radicalizare a gândirii poetice care se va accentua în timp.

Astfel, în anul 1989, poetul publică un nou volum, Antichambres, antipoésies, bizarreries, de data aceasta în Franța (Ed. Inter - Noréal, Caen) cu un "cuvînt-înainte" semnat de Claude Le Roy. Busculada cuvintelor ia acum aspectul unui spectacol carnavalesc în care serpentinele sensului se desfășoară după o

logică proprie, absurdă. Poetul participă la un insolit cotillon, antrenând vorbele în vârtej cu scopul de a le compromite, lăsându-le să-și dezvăluie mecanismele și apoi interogându-le cu asprime asupra indecenței lor. Sarcasmul și bufoneria, contestarea și filosofia ei produc un efect de șoc. Aici, cuvântul de ordine este: "Laissez - nous s'engager sans limites!" (vezi textul "Critique des doctrines").

De la antipoezie la nonpoeme este un singur pas, pe care Florentin Smarandache îl face decis și nonșalant în 1991, odată cu apariția în Statele Unite a volumului Nonpoems (Xiquan Publishing House, Phoenix - Chicago).

Poetul ajunge la limita experiențelor paradexiste, dincolo de care se întinde teritoriul non-cărții și al non-lecturii. Smarandache se află foarte aproape de cartea-obiect, idee împărtășită de Butor sau Saporta : pagini tipărite ce pot fi reasamblate ad libitum.

Predomină în această decisivă etapă - deci-

sivă pentru ce va urma - poemele-grafice, reiterînd
starea de inocență în fața semnului:

0000

00000
000
0000
000000

0000
00
0000000
00000

ΔΔΔΔ

ΔΔΔΔΔ
ΔΔΔΔ
ΔΔΔΔΔΔΔ
ΔΔΔ
ΔΔΔ
ΔΔΔ
ΔΔΔΔΔ
ΔΔΔΔ

SECTIONS

power

den is tu. ay -
 It could be, if th
 re sto), Romania it
 do would follo. cu
 there a and not me. sig
 repair
 o convi
 nt a fi
 ctive S.
 Will G
 in Rom
 Doubt

In Memoriam

Versurile de-a-ndoaselea:

UPSIDE-DOWN

CAESAR WAS NOT A CAESAR

BUT

A JUDAS.

GIMMY IS A TOMMY.

HIS ARTIST WILL BE AN

ARTISTE ...

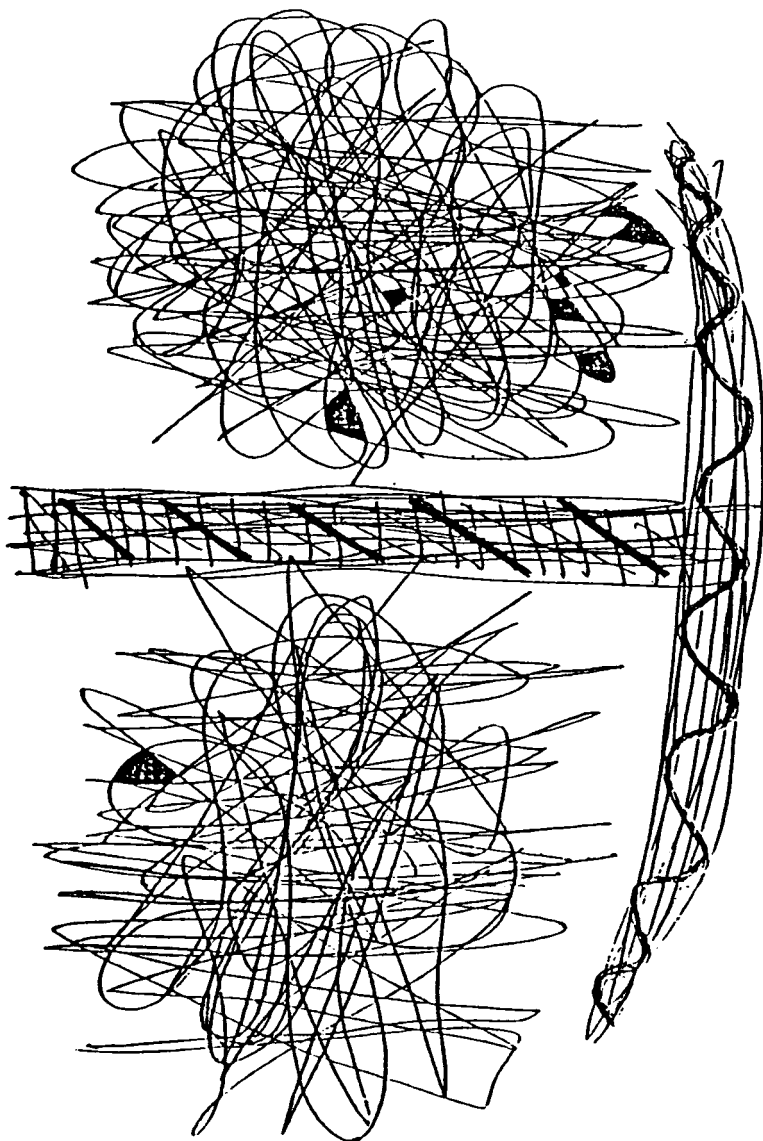
Aşa cum poeta Nina Cassian scrisese poezii în "limba spargă" (Lotopoeme) creînd un întreg limbaj din care sensurile s-au evaporat, sau aşa cum, pornind de la reminiscenţe ale limbajului negrilor americani, folosind onomatopee şi grafii speciale, Cummings realizează o expresie integral mimologică²; Flórentin Smarandache inventează o limbă convenţională compunînd "poeeme în Pirissanórench", idiom verbit în Sud-vestul Statelor Unite de o singură persoană, aceea fiind, bineînţeles, însuşi poetul. Cum sună acest limbaj? Aglomerarea de consoane constrictive şi occlusive dă naştere unor versuri non-referenţiale, difuze, construcţii post-lexicale ciudate şi incerte, în pofida formei atît de pregnante :

RTFGJKMNB

Sfd ffgprt plkl. Xvnbvnnmm
 dfgshrqpz dfgshrqpz !!
 nnnn ghtgfr l jj gf drsx
 mnbn trpqhgffhgbvnnmm ?
 Pptjnbmk fhgbvnnm,
 sdxcprrt nvbhgnghfb m-n h gt'k
 rtfgdtrr hfbvgtr plkm gf b fgfg
 trfdt hfgtb ! Ppkplm g gfg fgfg
 rtfgdhbv trgfvdgf kmnghb ;
 dhgfbvgctr cnbvvh.

În categoria tipografismelor se înscriu

"poemele-desene",

Boat of Noe

ca și o serie de "graffiti" în care spațiul e acoperit de însemnări, inscripții, figuri gratuite. Rezultă o structură prin care descoperim realitatea formulată într-un alt limbaj decât acela textual. "Semnele" devin inteligibile doar prin raportarea la titluri. Spre exemplu, "Ziua emigrantului" se compune din însemnări anarhice, fragmente de glosare, secvențe pe calculator, toate trădând servituțile, umilințele, dezamăgirile, mizeriile și speranțele unui deznădăcut. Mai întâi, să-i vedem chipul într-un "poem autoportret":

PAK BUZANESI
TEKIM SK NO: 26/5 UL
3390053.ACI8ADEN
K.KAY. 7699590024 IRE
TESEKKOR EDERIZ
17.03.1988

fertig
FERTIG

FIS NO: 0001
SAAT: 09.38

~~mir~~ ~~ist~~ ~~es~~ ~~schon~~
fertig = ref

ILAC % 8 +2500

KDU +196
TOP +2500

2, 9, 10, 11, 12, 13
14, 5x6

66
AFBC 0037077

~~ist~~ DAS 30.000
heute = heute

gross buchstabe = litere mai 5.000
de unde unde

W O W E R W I S S E N S I E
DAS. ~~veine~~ TOUJOURS 3.000

ONU PLEURER 2.000
wollen = vrea 5.000
helfen = a ajuta

civiltighen = civilizati-ma

Postamt
PTT

je ne crois pas et toi non plus
of course!

~~ist~~

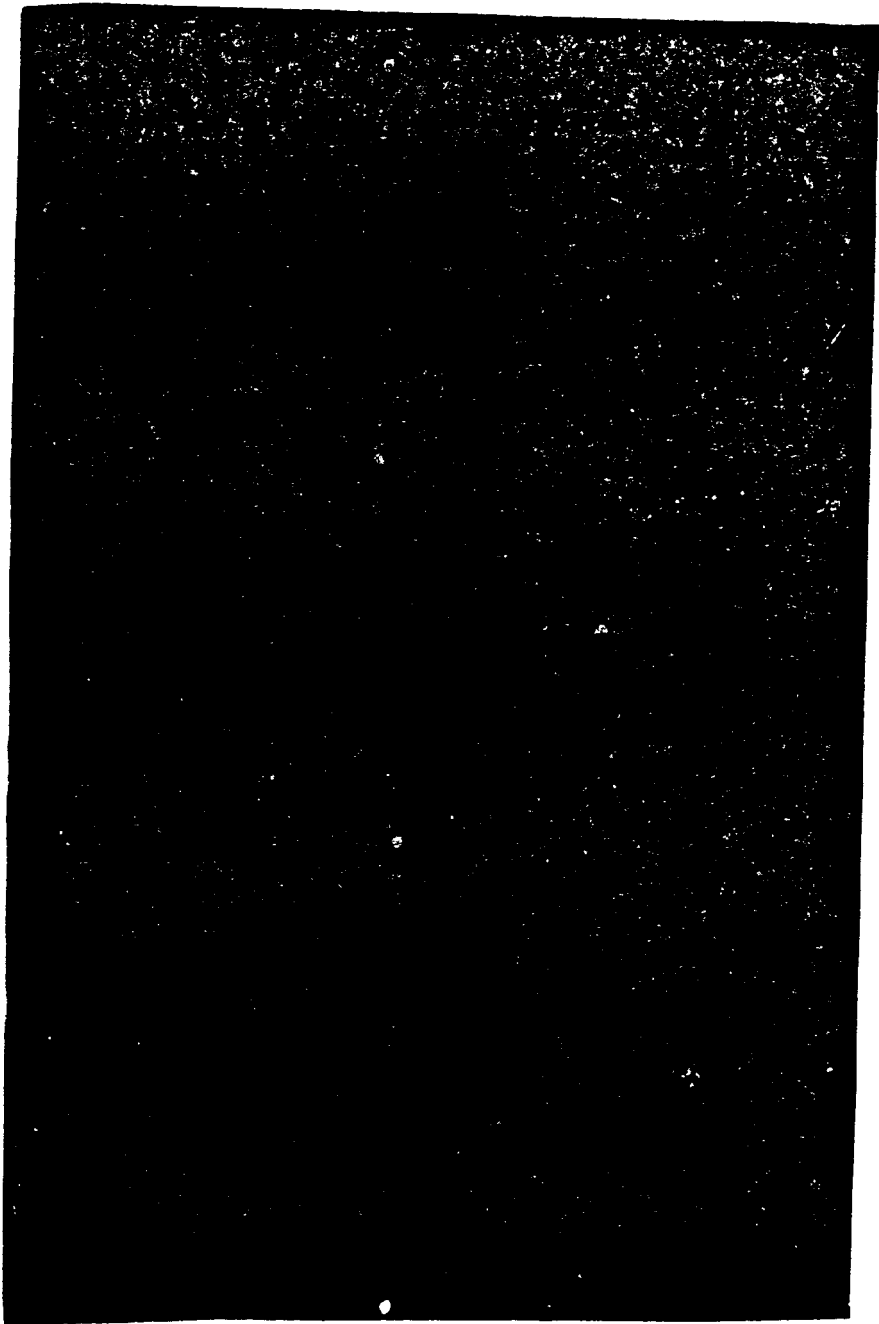
mit
arrigt?!

Emigrant Day

Radicalizarea viziunii asupra poeziei, în cazul lui Florentin Smarandache, marchează două direcții; mai întâi credința că în spațiul poemului poate intra orice, apoi nihilismul dizolvant, vizibil în "Versurile negre" - replică la toposul "versurilor albe" -, dar, mai ales, în paginile albe când se face la propriu "t a b u l a r a s a", imacularea putînd să însemne, deopotrivă, absolutul, eternitatea, perfecțiunea, universalitatea, infinitul, spiritul, timpul, spațiul, abisul sau transcendentul, adică toate bunele teme și motive ale poeziei tradiționale.

Autodistrugerea și moartea literelor, implicit a literaturii apar ca inevitabile. Dar nu mai este vorba de o motivare metafizică. Ci de "logica intrinsecă a ideii de antiliteratură : o literatură care se "șterge" pe măsură ce se scrie, un tablou făcut cu creta, apoi "șters" imediat cu buretele etc. Furia iconoclastă, gustul efemerului, sinuciderea ca soluție finală, "entropia" ideii de literatură, toate duc la concepția gestului autodestructiv al litera-

Black Verse

turii, distrugătoare și distrusă în același timp. Esența și sensul ultim al literaturii este chiar dispariția sa, intrarea în propriul său neant, în genul șerpiilor din Marsilia care se înghit unul pe altul fără a lăsa vreo urmă".³.

Florentin Smarandache rămîne, în primul rînd, un insurgent. El luptă împotriva totalitarismului prin tot ceea ce spune, scrie și face. I-a rămas, din fericire, vie dorința de a construi. După primul moment al denunțării și demolării, urmează clipa de inspirație creatoare. Credem că românul Florentin Smarandache nu aparține, în ciuda unor evidențe analizate mai sus, categoriei teroriștilor textuali. Vehemența negației nu trebuie să înșele. Pe locul purificat va ridica noile edificii ale gîndului și limbajului, chiar dacă au semnul întors. Ceea ce propune el nu este neapărat nou. Demersul său amintește, cum am arătat, experiențele avangardei istorice, asumate însă din perspectivă postmodernistă. Nouă este credința că regenerarea va fi totuși posibilă și din neant.

Florentin Smarandache vine dintr-o cultură care i-a dat lumii pe Tzara, Issou, Cieran, Eugen Ionesco și acest lucru se vede în dezinvoltura gesturilor sceptice, în obstinația cu care demască anchilozarea, în creditul acordat anti și non literaturii. Dar paradigma negării devine obiect literar, pentru că totul recade în literatură. Este un paradox inevitabil ("calamitate compromițătoare", spune Eugen Ionesco), demonstrat convingător de către Adrian Marino: "A împinge literatura în imposibil, a proclama imposibilitatea oricărei literaturi, a te instala în negație și a face din obstrucția sistematică sensul însuși al literaturii constituie esența acestei religii a absenței literare". Este însă vorba de "mearta "vie" a literaturii și a cărții, prin refuzul de a scrie, care descoperă un "centru" alb de unde ar putea ieși toate cărțile, toate textele posibile".⁴ Florentin Smarandache a atins centrul alb. El impune imacularea sugestivă, o anume "rețerică" a albului. Lipsa textului devine echivalentul "literaturii" fără text. Cu aceas-

ta, literatura revine la esența sa.

De aici și orgoliul lui Florentin Smarandache de a-și revendica paternitatea unei noi mișcări literare : p a r a d e x i s m u l .

The Paradoxist Movement reconfirmă posibilitatea lărgirii literaturii prin concepte negative. Florentin Smarandache dovedește consecvență, curaj și disponibilitate în susținerea acestei idei generatoare de libertate.

Note:

1.D.R.Popa,Originalitatea unui poet, în "Tribuna României",nr.267,1984,p.2.

2.Cf.G.Genette,Palimpsestes,Seuil,1982,p.87.

3.Adrian Marino,Hermeneutica ideii de literatură, Ed.Dacia,Cluj-Napoca,1987,p.447.

4.op.cit.,p.453.